

De provincie: taai ongerief of onmisbaar bindmiddel?

Het thema van het Arenadebat in deze aflevering van de *BMGN* is de taatheid van de provincie. In de aanloop tot de Provinciale Statenverkiezingen van 2007 laaide in Nederland een publieke discussie op over het 'nut' van de provincie. Waren provincies eigenlijk nog wel nodig? Konden de bevoegdheden niet beter door andere organen of bestuurslagen worden uitgeoefend? Toen de verkiezingen eenmaal achter de rug waren, doofde de publieke belangstelling voor het item even snel als ze was opgekomen. In werkelijkheid is de discussie natuurlijk niet gestopt. Ze gaat achter de schermen in bestuurskundige en politieke kringen gewoon door, zoals ze dat al tientallen jaren lang doet. Ze is ook niet typisch Nederlands. In andere Westeuropese landen, waaronder België, is het voortbestaan van een verschijnsel als 'de provincie' evengoed onderwerp van debat geweest, of is dat nog steeds. Maar hoezeer de toekomstige functie van 'de provincie' tussen enerzijds Europa en de natiestaat, anderzijds de regio en de gemeente vanuit bestuurskundig of politiek oogpunt ook discutabel mag zijn, het fenomeen zelf blijkt stug te overleven. Provincies zijn verdraaid taai. Ze hebben kennelijk het vermogen om macht te behouden of in elk geval minimaal om zichzelf in stand te houden.

Historici, intussen, houden zich tegenwoordig nadrukkelijker met 'provinciale' geschiedenis bezig dan vroeger. Zo verschijnen aan de lopende band provinciale geschiedenissen, zijn her en der provinciale consultants voor geschiedenis aangesteld en worden in sommige gevallen zelfs aparte provinciale historische canons opgesteld. Wat valt er van historische kant over de duurzaamheid van de provincie te zeggen? De redactie heeft een aantal historici uit Nederland en België die al eerder over de geschiedenis van provincies, regio's of andere intermediaire structuren hebben gepubliceerd de vraag voorgelegd hoe de taatheid van de provincie zou kunnen worden verklaard. Heeft die louter met het gewicht van de 'historische erfenis' te maken (zo ja, hoe dan?) of ook met andere factoren? In hoeverre is de behoefte aan regionale identiteit hierbij van invloed (die kan samenvallen met de identiteit van een provincie)? Welke rol spelen lokale elites in dit verband, gezien tegen de achtergrond van spanningen rond natie en modernisering? Wat kan een vergelijking tussen België en Nederland hierover zeggen? In de drie bijdragen worden antwoorden geformuleerd en posities gemarkeerd en verwachtingen uitgesproken. Als het goed is, leveren ze stof voor verdere discussie, in de provincie en daarbuiten.

Namens de redactie,
Karel Davids en Jan De Maeyer

Ligamenten van de staat?

Over regionale identiteit en de taatheid van de provincie

MAARTEN DUIJVENDAK

Het provinciale verband van Nederland

In het Latijn betekent het woord ‘provincie’ wingewest. Het betere woordenboek zal dat bevestigen. ‘Toen het rijk zich uitbreidde kreeg het de betekenis van veroverd gebied onder een magistraat uit Rome’ voegt het *Woordenboek der Nederlandse Taal* er nog behulpzaam aan toe. Nu neemt de kennis van het Latijn onder de Nederlanders eerder af dan toe, dus gelukkig zal niet iedereen deze associatie hebben. Integendeel, het lijkt wel alsof voor veel Nederlanders het begrip ‘provincie’ juist een gevoel geeft van veiligheid tegen ‘verovering’, een wijkplaats voor de Europese eenwording. En bij het begrip ‘wingewest’ zullen sommige oudere katholieke Nederlanders misschien nog een vage herinnering hebben aan het ‘anti-Hollandse’ proefschrift over Limburg en Brabant van Gerard Knuvelder *Vanuit wingewesten* en wellicht denken, ‘dat was toen’.¹

Het is merkwaardig gesteld met de provincie in Nederland. De publieke belangstelling voor dit bestuurlijke middenniveau is klein, als we naar de opkomstijfers voor de verkiezingen voor Provinciale Staten kijken. Tegelijk timmeren provinciale bestuurders flink aan de weg en maken regionale kranten, regionale omroepen, streektaal en streekproducten een heuse ‘comeback’ door. Deze paradox roept een aantal vragen op; vragen naar de bestuurlijke verhoudingen in Nederland en vragen naar de aard van de provincie. Is de provincie een geografische eenheid waarmee inwoners zich identificeren? Zo ja, wat maakt dit gebied nu zo bijzonder? Voelt men hier geborgenheid, biedt de provincie een bijzondere band tussen haar bewoners? Wat melden historici over deze liefde? Over deze laatste vragen gaat dit opstel. Vertrekpunt is mijn veronderstelling dat in een klein en verstedelijkt land als Nederland, met een zeer mobiele bevolking, geen sterke provinciale identiteiten kunnen bestaan.

Identiteiten en sociale samenhang

De vraag naar provinciale identiteiten, naar deze vorm van regionale culturele eigenheid, lijkt op het recent weer oplaaierende debat over de Nederlandse identiteit. Dat is vooral een publieke discussie waarop journalisten en politici proberen te scoren. Maar er is ook een interessante inhoudelijke zijde.²

¹ G.P.M. Knuvelder, *Vanuit wingewesten. Een sociografie van het zuiden* (Hilversum 1930).

² Zie bijvoorbeeld W. Velema en H. Wansink, ‘Vaderlands gevoel geeft richting’, *de Volkskant* (zaterdag 22 december 2007) Het Betooig, 1 en meer inhoudelijk P. Scheffer, *Het land van aankomst* (Amsterdam 2006) of M. Grever en K. Ribbens, *Nationale identiteit en meervoudig verleden* (Amsterdam 2007).